

Winterrantsoen wordt **uitdagend puzzel**





werk

De ruwvoeroogst is dit jaar voor een deel in het water gevallen. De latere voorjaarskuilen vallen tegen in kwaliteit en veel mais is laat gezaaid. Maar dat geldt niet overal, waardoor de variatie in ruwvoer dit jaar enorm is. Een uitdaging voor een gebalanceerd winterrantsoen.

TEKST GRIETJE DE VRIES

‘De variatie in ruwvoer is dit jaar groter dan ik ooit eerder heb gezien.’ Zo vat Tijs Vinken, technisch specialist melkvee bij ForFarmers, het ruwvoerjaar 2024 samen. Bij zijn klanten komt Vinken sterk uiteenlopende kuilanalyses tegen. ‘Er zijn graskuilen met minder dan 700 vem, maar je komt ze ook met meer dan 1000 vem tegen. Bij de eiwitgehalten zijn de verschillen ook al zo groot, daar gaat het van 70 tot 220 gram per kilogram droge stof.’ Ook Geert Lecluse, ruwvoeradviseur bij Voeders d’Aussy, ziet in Vlaanderen een grote variatie. ‘Wie vóór 15 mei een eerste snede heeft kunnen oogsten, heeft nog een goede graskuil. Maar kuilen van na 15 mei zijn in veel gevallen echt slecht.’ Volgens Vinken is een rantsoen altijd al een bedrijfsspecifieke berekening, maar dit jaar is de uitdaging extra groot. ‘Als je goede kuilen hebt kunnen maken, is de invulling niet zo lastig. Maar het is dit jaar vooral zoeken naar een goede manier om het mindere ruwvoer in te zetten.’

Eerste snede varieert enorm

De grote variatie is grotendeels te wijten aan het natte voorjaar. ‘Daardoor was het lastig om op het land te komen, voor bemesting, voor maaïen en om de mais te zaaien’, legt Vinken uit. ‘De eerste grassnede is er daarom op veel bedrijven niet in één keer afgegaan vanwege de natheid. Sommigen lukte het om in april of mei wat te maaïen, maar anderen moesten wachten tot halverwege juni om het land op te kunnen. En door de neerslag lijkt het er ook op dat er minder zuurstof in de bodem zat. Dat heeft de gewasgroei in de weg gezeten.’ Zeker de late voorjaarsgraskuilen hebben lagere voederwaarden, mede doordat bemesten niet overal op tijd lukte. Eurofins ziet in de kuilanaly-

Door het natte voorjaar konden sommige bedrijven dit jaar pas halverwege juni de eerste snede gras maaïen



▲
*Laatgezaaide
mais heeft niet
altijd een goed
ontwikkelde kolf*

ses dat de voorjaarskuilen in april naar verhouding meer vem en eiwit bevatten dan de graskuilen uit mei (zie tabel 1). De late graskuilen hebben wel een hoger drogestofgehalte, meer suiker en een hogere NDF. Gemiddeld genomen doen de voorjaarskuilen door de grote variatie niet extreem onder voor het meerjarig gemiddelde, maar het aandeel onbestendig eiwit is dit jaar wel vrij hoog.

Wel of geen rijpe kolf

Niet alleen de graspercelen stonden dit voorjaar blank, ook de stukken waar mais gezaaid moest worden, waren lang onbegaanbaar. 'Het zaaimoment van de mais is de crux voor een goede maiskuil', aldus Lecluse. 'Op sommige plaatsen is er veel te laat gezaaid. Op die percelen is weinig kolfvorming geweest, waardoor de vem en het zetmeel zullen tegenvallen.'

Waar wel op tijd is gezaaid, komt ook nog redelijke kwaliteit mais van het land. De goede weersomstandigheden

in augustus en september hebben wel voor een goede afrijping gezorgd van de mais met goede kolfvorming. Izak van Engelen, productmanager rundvee bij ABZ Diervoeding, schat in dat er ruwweg drie verschillende categorieën mais van het land komen dit najaar. Een deel heeft een rijpe kolf, een ander deel heeft (kleine) kolven die onrijp zijn en een deel van de mais heeft helemaal geen kolf. 'Het kolfaandeel en de rijpheid van de mais bepalen hoe je de mais kunt inzetten', geeft Van Engelen aan. 'Optie A is dat de kwaliteit meevalt. Optie B is dat je goede kwaliteit mais kunt bijkopen. Maar er is ook een optie C, waarbij het niet meevalt. Dan zul je het op een andere manier moeten compenseren, want ruwvoer is kostbaar en wil je zo goed mogelijk benutten.'

Gunstige krachtvoer-melkprijsratio

Wie inzet op optie B, moet volgens Lecluse niet alleen op de kosten van mais letten. 'De partijen die te koop zijn,

verschillen in prijs en kwaliteit. Er zijn wel goede partijen te vinden, maar die kosten ook meer. Toch koop je beter iets met inhoud, dus met een goede voederwaarde. Anders kost het je toch liters melk.’

Voor optie C is Van Engelen optimistisch, want de verhouding tussen krachtvoerprijs en melkprijs is momenteel goed. ‘De melkprijs is gestegen ten opzichte van vorig jaar en de krachtvoer prijzen zijn constant gebleven. Daardoor stijgt het aandeel krachtvoer dat je kunt toevoegen aan het rantsoen, zodat de koe het ruwvoer goed kan benutten.’

Zeker wanneer de maiskuilen tegenvallen en het maisaandeel in het rantsoen lager is dan normaal, is het volgens Van Engelen slim om die gunstige krachtvoerprijs-melkprijsratio in te zetten. ‘Graskuil heeft een hoge verzadigingswaarde, waardoor de opname van het rantsoen lager wordt bij een hoger grasaandeel. Om de melkprijs te benutten moet de koe blijven vreten, dus moet er wat in het rantsoen bij dat de koe makkelijk eet’, verduidelijkt Van Engelen. ‘Uiteraard moet de pens niet in de war raken van een hogere concentratie krachtvoer. Kies daarom wel een product dat de pens goed aan het werk houdt.’

Matige kuil toch benutten

Waar een matige maiskuil vraagt om zetmeelcompensatie, vragen de tegenvallende graskuilen om eiwitaanvulling. ‘Met een beetje geluk kunnen we straks eiwitrijke graskuil van het najaar toevoegen aan het rantsoen’, geeft Tijs Vinken van ForFarmers aan. ‘Gemiddeld is de verteerbaarheid ook hoger van herfstkuilen, wat goed samengaat met de wat taaiere kuilen van het voorjaar en de zomer.’

Maar soms is het echt lastig om nog wat te kunnen met een graskuil, zeker als er nog geen 100 gram ruw eiwit in zit. ‘Wat werkt, is om de slechte kuilen wat te verdringen in het rantsoen. Uiteraard heeft dat ook weer gevolgen’, aldus Vinken. ‘Je zit met de voersnelheid van de matige kuil: met broei en beschimmelings heb je er nog minder aan. Je moet er dus wel vaart in zien te houden. Gebruik het bijvoorbeeld als onderlaag bij andere voedermiddelen die perssappen verliezen. Of maak

voederwaarden	gemiddelden voorjaarskuilen			
	totaal voorjaar	april	mei	langjarig gemiddelde
droge stof (g/kg)	380	368	392	425
ruw as (g/kg ds)	112	119	104	95
vem	937	947	931	938
dve (g/kg ds)	60	62	59	60
oeb (g/kg ds)	56	69	44	43
re totaal (g/kg ds)	177	190	165	165
suiker (g/kg ds)	79	73	83	93
vcos (%)	79,6	80,6	78,8	78,6
ndf (g/kg ds)	446	429	463	470

Tabel 1 – Gemiddelde voederwaarden van de voorjaarskuilen van dit jaar, met de kuilen uit april en mei uitgesplitst en uitgezet tegen het langjarig gemiddelde (bron: Eurofins Agro)

mengbalen voor de droge koeien. Zo benut je toch je eigen ruwvoer.’

Uitdagend puzzelwerk

Met al die variatie is het wel eens makkelijker geweest om een goed winterrantsoen op de voergang uit te draaien. ‘Het is wel puzzelwerk dat je moet doen. Maak zeker analyses van voerstalen om te weten wat voor kwaliteit ruwvoer je beschikbaar hebt. Daarna is de vraag wat je moet aanschaffen om het rantsoen aan te vullen’, stelt Geert Lecluse van Voeders d’Aussy. De producten moeten een goede aanvulling zijn op het rantsoen en liever niet te duur zijn. ‘Voederbieten geven een suikeraanvulling en wat snelheid aan het rantsoen’, zo geeft hij als voorbeeld.

Vinken ziet de rantsoenberekening dit jaar ook als uitdagend. ‘Een goed rantsoen uitrekenen verschilt per bedrijf. Het scheelt dat de verhouding tussen krachtvoerprijs en melkprijs nu gunstig is, maar het is nog steeds uitdagender dan andere jaren om goed te melken.’ Een beetje verwachtingsmanagement is daarbij wel op zijn plaats, aldus Vinken. ‘Zeker als je ook nog te maken hebt met blauwtong of je veestapel ervan herstelt. Het is niet helemaal vanzelfsprekend dat dit jaar hetzelfde lukt als andere jaren het geval is geweest.’ |

Zomerkuilen met veel suiker maar (te) weinig eiwit

Hoewel de zomerkuilen onderling minder extreem verschillen dan de voorjaarskuilen, wijken sommige waarden ook hier af van het langjarig gemiddelde (zie tabel 2). In de voerkwaliteitsanalyses van Eurofins Agro die deze zomer zijn gedaan, valt vooral een laag eiwitgehalte op. Waar het totaal aan ruw eiwit de afgelopen jaren gemiddeld tot 151 gram per kg droge stof kwam, blijven de zomerkuilen dit jaar gemiddeld steken op 125. De suikerwaarden doen het wel goed. Waar het langjarig gemiddelde niet boven de 89 uitkomt, hebben de zomerkuilen dit jaar 115 gram suiker per kg droge stof. Dit zorgt er ook voor

dat de balans tussen eiwit en energie wat zoek is. De oeb, de onbestendigeiwitbalans, komt daardoor maar uit op 14 gram per kg droge stof. Het langjarig gemiddelde is 38. Volgens Eurofins Agro is de oeb bij sommige zomerkuilen zelfs negatief, wat wijst op een tekort aan penseiwit. Een deel van de verklaring ligt in de natte omstandigheden, waardoor er laat of op ongeschikte momenten is bemest.

Tabel 2 – Gemiddelde voederwaarden van de zomerkuilen van dit jaar, uitgezet tegen het langjarig gemiddelde (bron: Eurofins Agro)

voederwaarden	gemiddelden zomerkuilen	
	totaal zomer 2024	langjarig gemiddelde
droge stof (g/kg)	475	476
ruw as (g/kg ds)	94	103
vem	878	887
dve (g/kg ds)	58	62
oeb (g/kg ds)	14	38
re totaal (g/kg ds)	125	151
suiker (g/kg ds)	115	89
vcos (%)	75,2	75,7
ndf (g/kg ds)	496	489